

AMERSFOORT EN OMSTREKEN

Uitgave van de Nederlandse Genealogische Vereniging Afdeling Amersfoort en Omstreken
Jaargang 3 januari 1994 Nummer 1

IDENTIFICATIEPERIKELEN

resumé van de voordracht op 18 november 1993
gehouden door drs L.F.W. Adriaensen

Naarmate men meer vorderingen maakt bij het zoeken naar zijn voorouders en men dus verder terug gaat in de tijd, worden de identificatieproblemen steeds groter. Spreker gaf talloze voorbeelden uit zijn eigen kwartierstaat, die vooral voorouders in Noord- en Belgisch Brabant bevat, van moeilijk thuis te brengen personen.

De identificatieproblemen zijn door hem onderverdeeld in problemen van biologische, administratieve, naam- en taalkundige en juridische aard. Ze kunnen voortvloeien uit moedwil en misverstand.

Met biologische problemen die voortkomen uit transsexualisme of polygamie zullen we niet al te vaak te doen hebben. Toch kwamen deze gevallen vaker voor dan men misschien denkt. Marie van Antwerpen ging als man door het leven en noemde zich Jan van Ant. Zij presteerde het zelfs tweemaal met een man te trouwen. Uit 1615 is een geval bekend van een vrouw die er vijf echtgenoten op na hield. Ook toen hield men daar niet zo van. Men heeft ze daarom maar alle zes opgehangen. Dan is er het geval van de persoon die in een archiefstuk beschreven is als zijnde 'noch van het mannelijk, noch van het vrouwelijk geslacht'. Waar u eerder mee te maken zult krijgen zijn de z.g. bastaards en vondelingen. Door de heersende armoede was het vondelingenprobleem vroeger natuurlijk veel groter dan tegenwoordig. Zo is bekend dat er in Brussel in 1658 624 kinderen te vondeling werden gelegd.

En dan zijn er nog kinderen verwekt door incest, kinderen van pastoors (vroeger bepaald niet ongewoon en vaak ook door de bevolking geaccepteerd), zwervers enz.

Bij moeilijkheden van administratieve aard ging het meestal om een categorie die vrijwillig en zonder misdadige bedoelingen de burgerlijke identiteit aflegden. Soldaten verdwenen uit de omgeving waarin hun (familie)naam sociale betekenis had, kloosterlingen namen vaak als voornaam die van een vooraanstaande heilige van hun orde aan en als achternaam de plaats van herkomst. Ook de gewone burgers hadden vaak redenen om een andere naam te gaan voeren. Spreker haalde een voorbeeld aan uit zijn kwartierstaat: een vader van zes zonen met vijf verschillende achternamen. Problemen van naam- en taalkundige aard deden zich vaak voor bij buitenlanders waarvan de naam werd misverstaan. De familie Du Jardin die uit Frankrijk naar Nederland kwam leefde hier verder onder de naam Duseldijn. Misverstaan kwam ook voor door hardhorendheid of domweg slordigheid van de klerken van de schepenbanken of notarissen. Verder speelden dialecten een grote rol. Jan Niepels uit Gelderland heette in Holland Jan Iepels en in Vlaanderen Jan Hiepels.

Problemen van juridische aard kwamen voort uit moedwil. Men probeerde zich toegang te verschaffen tot een rijke nalatenschap door zich voor te doen als een verre neef. Ook werden adellijke titels onrechtmatig in bezit genomen. Bandieten gingen door het leven onder bijnamen en ze hadden er vaak belang bij niet onder hun oorspronkelijke naam te worden gekend of herkend.

Het was weer een zeer interessante avond. Vooral door de vele voorbeelden die de heer Adriaensen gaf werd het velen van de toehoorders duidelijk waarom ze de draad waren kwijtgeraakt bij hun onderzoek en zij zullen zeker ideeën hebben opgedaan om hun problemen dichter bij een oplossing te brengen.

EVENEMENTEN

Oprichting afdeling Heraldiek

Op zaterdag 22 januari 1994 om 11.00 uur wordt in Utrecht (zalencentrum Vredenburg) de afdeling Heraldiek opgericht. De oprichtingsvergadering vindt plaats in het kader van de eerste afdelingsbijeenkomst, die begint met ontvangst met koffie vanaf 10.30 uur. Na de oprichtingsvergadering is er gelegenheid voor een gezamenlijke lunch. In de loop van de middag wordt een drietal lezingen over heraldische onderwerpen verzorgd:

De heer N. Plomp: Het CBG en de beoefening van de heraldiek
De heer dr W.A. des Bouvrie: Kleuren in de heraldiek;
De heer dr J.C. Kort: Falsificaties in familiewapens.

Leden van de NGV die bij deze oprichting aanwezig willen zijn gelieven hun komst aan te melden bij de (a.s.) secretaris van de afdeling, de heer J.P.C. Hogendijk, Acacialaan 9, 3831 XM Leusden.

Het lidmaatschap van de afdeling wordt verkregen door schriftelijke aanmelding bij de secretaris van de vereniging, postbus 976, 1000 AZ Amsterdam. Het lidmaatschap kan alleen worden verkregen door leden en buitengewone leden van de NGV. De hoogte van de contributie, ingaande 1-1-1994, is voorlopig vastgesteld op f 18,-.

GENEALOGISCHE BRONNEN

resumé van de voordracht op 18 oktober 1993
gehouden door de heer N. van Wageningen

Pas enkele dagen vóór de bijeenkomst op donderdagavond 18 oktober jl. meldde de heer H. Strijkers dat hij verhinderd was zijn lezing over het verzorgen van een publikatie te houden. Gelukkig vonden we op het laatste moment de heer drs. N. van Wageningen uit Hoevelaken bereid in te vallen. Zijn onderwerp is "genealogische bronnen", en wel in het bijzonder met betrekking tot de schilder Vincent van Gogh. Vincent van Gogh werd op 30 maart 1853 geboren in Zundert waar zijn vader in het midden van de 19e eeuw predikant was. Vincent overleed op 37-jarige leeftijd op 29 juli 1890 in Auvers-sur-Oise in Frankrijk. Spreker heeft vanuit de kerkarchieven veel informatie vergaard over deze schilder. Het predikantengezin verhuisde in 1871 van Zundert naar Helvoirt en later naar Etten en Nueneen. De predikanten kregen een staatsalaris van f 800 à f 1000 per jaar inclusief vrij wonen en enige andere vrijstellingen. Er zijn veel brieven bewaard gebleven die Vincent aan zijn oudere broer Theo schreef. Zij correspondeerden regelmatig. Theo was iemand die alles bewaarde, Vincent niet, daarom zijn veel brieven van Vincent aan Theo wel bewaard gebleven, maar andersom niet. In de gebundelde en gepubliceerde brieven is dikwijls censuur gepleegd, het verdient derhalve de voorkeur de originele brieven (of kopieën ervan) te raadplegen. Deze brieven bevatten veel informatie over de familie Van Gogh, ook over de onderlinge familieverhoudingen. De brieven geven een beeld van het leven in de 19e eeuw. Door de spreker werd op een boeiende wijze het een en ander verteld over de inhoud van de brieven.

LEZING VOOR ONZE AFDELING LEIDT TOT DE ONTDEKKING VAN EEN DOOR VINCENT VAN GOGH VOLGESCHREVEN SCHRIFTJE

De hiervoor besproken lezing over het gebruik van diverse bronnen bij familieonderzoek, toegespitst op het gezin van Gogh in de vorige eeuw, waarover de heer van Wageningen over enige tijd een publikatie het licht zal doen zien, heeft een onvermoed gevolg gehad. Enkele dagen na de lezing werd de heer Van Wageningen per brief uitgenodigd door één van onze leden, mevrouw H.Th.W. Nebbeling-Riem Vis. Mevrouw Nebbeling is een kleindochter van Elizabeth Du Quesne-Van Gogh, de zuster van Vincent en Theo van Gogh. Zij bleek nog veel materiaal in haar bezit te hebben en samen met de heer Van Wageningen werd dit materiaal bestudeerd. In een oude hutkoffer op zolder bevond zich een schoenendoos, nog extra bijeengehouden door een eenvoudig touwtje, waarin o.a. een fotoalbum met foto's van de familie Van Gogh uit de periode vanaf 1860 met zowaar nog een jeugdfoto van Vincent op 15-jarige leeftijd. Vermoedelijk is dit de oudste foto die van Vincent bekend is. Verder vond de heer Van Wageningen nog een in een fraai handschrift volgeschreven schriftje uit ongeveer 1875 met gedichten van Duitse en Franse dichters. Na onderzoek bleek dat dit inderdaad het handschrift van Vincent was, die dit schriftje had gestuurd aan zijn zusje Elizabeth, die toentertijd op kostschool zat. Vincent begint het schriftje dan ook met een bekend citaat "Aan den oever van een snellen vliet/ Een treurig meisje zat" V.v.G. Het was nl. de gewoonte van Vincent en Theo van Gogh om gedichten, die ze de moeite waard vonden, over te schrijven in een handzaam schriftje. Als zo'n schriftje was volgeschreven, werd het naar een familielid gestuurd. Er zijn slechts enkele van dergelijke schriftjes bekend, maar geen ervan is in zo'n uitstekende staat als deze. Deze schriftjes zijn gepubliceerd in Cahier no 1, dat is uitgegeven door het Vincent van Gogh Museum te Amsterdam. Het is duidelijk dat de heer Van Wageningen, die onverwachts als spreker voor de heer Strijkers moest invallen, met veel genoegen op deze avond terugblijkt. De vondst is inmiddels in de regionale en ook in de landelijke pers beschreven; de NOS heeft er in de nieuwsuitzending van 16 december 1993 aandacht aan geschonken. Museum Flehite heeft het fotoalbum en het schriftje thans tijdelijk in bruikleen.

ONDERZOEK IN KERKELIJKE ARCHIEVEN

resumé van de voordracht op 8 december 1993
gehouden door de heer J.J. Seekles

Windkracht negen en hevige regenbuien konden een flink aantal leden er niet van weerhouden om deze woensdagavond naar de lezing te komen. Ze hebben er geen spijt van gehad. Uw verslaggever kwam ruim van te voren binnen en ging eerst even een aantal boeken lenen uit de afdelingsbibliotheek. Zo kan hij weer enkele weken vooruit. De koffie met wat erbij stond gereed en je kon een praatje maken met deze en gene. Om 8 uur kwam de heer Johan Seekles binnen. Hij is als archivaris verbonden aan het gemeente-archief te Zwolle en tevens in zijn vrije tijd werkzaam als archiefconsulent voor de Hervormde en Gereformeerde Kerken in de classis Zwolle. Aangezien hij al sinds 1979 archiefconsulent is weet hij waarover hij praat. En

dat was te merken ook. Eerst vertelde hij iets over het werk als consulent. De consulent adviseert over archiefzorg en archiefbeheer van het kerkelijk archief aan kerkeraden en kerkvoogdijen. De bedoeling is dat dat archief wordt geïnventariseerd en daarna voor de belangstellende toegankelijk wordt gemaakt. Dat dit een werk van jaren is, valt te begrijpen. Ondanks het feit dat een waar spervuur van vragen op hem werd afgevuurd, kon de heer Seekles uit rijke ervaring iedereen naar genoegen antwoorden. Na de pauze noemde de spreker een aantal bestanden in kerkelijke archieven die een schat aan gegevens bevatten over economische, sociale, religieuze en bestuurlijke omstandigheden. Genoemd werden de notulenboeken van de kerkeraad, kerkvoogdij en diaconie, rekeningen van kerkvoogdij en diaconie, leggers van verpachte boerderijen en landerijen en vanaf ongeveer 1917 de notulen van mannen-, vrouwen- en jongelings- en meisjesverenigingen. Stel dat uw voorouder ooit eens door de kerkeraad van het avondmaal is uitgesloten, of dat uw voorouder het dak van de kerk heeft gerepareerd, of dat uw voorouder een boerderij die tot het bezit van de kerk behoorde had gepacht, dan is er dus van die persoon heel wat meer te vinden dan alleen maar zijn geboorte- en trouwdatum. Zelfs het inkomen van uw voorouder kunt U te weten komen. Kijk maar naar wat de diaconie over die voorouder te vertellen heeft. Werd er geregeld een lading turf voor de winter bij hem/haar afgeleverd? Hoe hoog was de hoofdelijke omslag? Die werd berekend naar rato van het inkomen, dus weer een gegeven dat de kennis van uw voorouder vergroot. Mocht U wat meer willen weten over kerkelijke archieven en hun toegankelijkheid dan kunt U wat betreft de Gereformeerde Kerken uw vraag richten aan het Gereformeerde Dienstencentrum te Leusden en wat betreft de Hervormde Kerken aan de Commissie voor de Archieven te Leidschendam.

OVERPEINZING

The man who has not anything to boast of but his illustrious ancestors, is like a potato; the only good belonging to him is underground.

Sir Thomas Overbury in Characters, 1613

ONS VERENIGINGSCENTRUM

De microfichediens

Deze dienst is de jongste telg van ons Centrum en daardoor bij velen van u misschien nog niet zo bekend. Dat deze eventuele onbekendheid heel erg onterecht is moge uit dit artikel blijken.

In een artikel in ons blad van januari 1993 stond een verslag van een voordracht over de gegevens waarover de Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste dagen (verder in dit artikel "de mormonen genoemd) beschikt. Deze verzameling heeft altijd veel belangstelling gekregen van genealogen en de centra in Nederland, waarvan Apeldoorn en Amsterdam de bekendste zijn, trekken veel belangstelling. Daarom is het jammer dat velen niet weten dat vrijwel al deze gegevens ook in ons Centrum te raadplegen zijn.

Wat vindt men nu precies in Naarden?

Allereerst de IGI hetgeen staat voor International Genealogical Index. Hierin vindt men van de gehele wereld ongeveer 180 miljoen namen. Men vindt er 2,9 miljoen namen uit Nederland alfabetisch, lexicografisch gerangschikt. Verder bijvoorbeeld een half miljoen namen uit België, ca 30 miljoen namen uit Duitsland (d.w.z. het voormalige Groot Duitse Rijk waartoe dus ook stukken van Polen en van het voormalige Tsjecho-Slowakije behoren), enz.

Van deze personen vindt men dan gegevens over geboorte of doop, huwelijk en de namen van de ouders.

Overlijdensgegevens zal men niet aantreffen.

Schrijver dezes wilde gewoon voor de aardigheid wel eens naar zijn eigen naam zoeken tussen de 6 miljoen(!) namen uit Londen. Hoewel hij er geen idee van had dat zijn voorouders ooit in Londen te zoeken zouden zijn, vond hij tot zijn verbazing een Katharina van Dort die in 1579 in de St Paul was gedoopt en die keurig in zijn kwartierstaat past. Het geluk dat een genealoog nu en dan nodig heeft viel nu ook hem eens te beurt.

Verder vindt men bij deze dienst een overzicht van welke bronnen van een bepaalde plaats zijn verfilmd. Dat kunnen zijn DTB- en BS-gegevens maar ook notariële gegevens, gegevens over militairen, weesboeken, gaardersarchieven enz en dat van de gehele wereld.

Let wel: het gaat hier om een index en niet om de bronnen zelf. Deze kunt u echter wel aanvragen. Daarover straks meer. Als u van deze catalogus gebruik wilt maken is het wel zaak in voorkomende gevallen niet alleen de naam van de stad of het dorp op te geven maar ook de provincie, graafschap enz waarin deze plaats ligt. Een prettige bijkomstigheid is dat bij de genoemde gegevens meestal ook vermeld is waar ze gefilmd zijn, hetgeen betekent dat u, indien u liever het origineel tot uw beschikking heeft, kunt zien waar dat zich bevindt.

Bovengenoemde twee verzamelingen zijn voor u het meest belangrijk en daar bestaat ook verreweg de meeste belangstelling voor.

Maar er is meer. Zo is er een groot aantal fiches met namen van auteurs en van titels die voor een

genealoog van belang kunnen zijn en is er een onderwerpcatalogus waarin u talloze onderwerpen genoemd vindt, zoals bepaalde volksstammen, Russische joden en vele andere.

De lijst is nog niet compleet maar het belangrijkste is wel genoemd. Bij uw bezoek aan Naarden kunt u een meer complete lijst krijgen.

Vindt u op een microfiche gegevens die voor u van belang zijn en die u liever thuis verder wilt uitwerken dan kan voor f 1,- per bladzijde een copie voor u worden gemaakt.

Vindt u een aanwijzing dat van een bepaalde plaats in binnen- of buitenland belangrijke gegevens bestaan, die niet in Naarden aanwezig zijn, dan kunnen deze voor u worden opgevraagd. U krijgt dan een film toegezonden waarop meestal veel meer staat dan de gegevens waar het u in eerste instantie om gaat maar wel van dezelfde plaats en dus waarschijnlijk toch wel interessant. Welke gegevens er op die film staan kunt u van te voren in Naarden te weten komen. De film wordt het eigendom van de dienst microfiches maar is uiteraard altijd voor u te bekijken. De kosten hieraan verbonden bedragen 30 gulden.

Hetzelfde kunt u ook doen bij een van de Familie Geschiedenis Centra van de Mormonen. De prijs is dan wel lager (f 12,-) maar het nadeel is dat de film maar drie maanden voor u in dat centrum ter beschikking blijft. Wilt u hem later nog eens inzien bijvoorbeeld omdat u over andere gegevens bent gaan beschikken of omdat u zich verder bekwaamd hebt in het lezen van het oude schrift, dan zult u de film opnieuw moeten aanvragen.

Tot slot nog een voorbeeld uit de praktijk. Een van de medewerkers van Naarden stuitte op voorouders die afkomstig zijn uit het Poolse stadje Kotobrzeg (Duitse naam Kolberg). Zij nam de moeite naar Polen te reizen maar ontdekte dat het archief aldaar door brand was verwoest. De gegevens uit dit archief waren echter voor de oorlog al door de mormonen gefilmd en bevonden zich in Naarden.

Het is dus zinvol om voordat u afreist naar het buitenland eerst eens te kijken of de gegevens die u zoekt misschien in Naarden aanwezig zijn en zo niet of u ze dan misschien kunt laten overkomen. In vrijwel alle gevallen bent u dan veel goedkoper uit en kunt u veel meer tijd aan de bestudering besteden.

Ik hoop dat dit artikel u overtuigd heeft van het grote nut van de dienst Microfiches in ons Centrum. Gaat U er eens heen, 650 à 700 leden gingen u in 1993 al voor. De heer Kaldenbach en zijn medewerkers zullen u graag verder op weg helpen.

J.J. van Dort

VOER VOOR STATISTICI

Jaar	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Leden NGV	7098	7629	8163	8780	9143	9682
Leden afd. AFT	329	366	389	419	433	453

NIEUWS VAN ARCHIEVEN IN DE REGIO

Oproep aan de leden

Het hoofd van de Gemeentelijke Archiefdienst te Amersfoort, de heer van Maarschalkerweerd wil graag een oproep aan onze leden doen.

Nu het in 1995 vijftig jaar geleden zal zijn dat we werden bevrijd, verwacht hij dat de bevrijding in dat jaar op wat grotere schaal zal worden herdacht en ook gevierd dan tot nu toe is gebeurd.

De bezettingstijd is niet goed vertegenwoordigd in de gemeentelijke archieven, want er was in 1940-1945 een niet regulier bestuur, dat bovendien naarmate de bevrijding naderde er voor heeft gezorgd dat er nogal wat archiefstukken verdwenen. Zo is bv. de administratie van het Kamp Amersfoort niet bewaard gebleven. De Gemeentelijke Archiefdienst zou daarom graag die herdenking aangrijpen, om te proberen bij de mensen informatie en materiaal te verkrijgen over de periode 1940-1945.

Het gaat vooral om beeldmateriaal. Van de hele bevrijding van Amersfoort is er op het gemeentearchief geen enkele echte foto, geen enkele film, hoewel die wel gemaakt zijn. De gemeentearchivaris doet dan ook hierbij een dringende oproep aan onze leden, om indien mensen thuis nog materiaal hebben, dat te melden. En dat materiaal behoeft de Gemeentelijke Archiefdienst niet te behouden. Als ze het mogen reproduceren is dat ook prima. Ook zou het erg op prijs gesteld worden indien mensen tips kunnen geven zoals: ik weet dat die en die nog iets heeft etc.

"Was het maar eens een dagboek ", verzucht de heer Van Maarschalkerweerd

We hebben een heel mooi dagboek in Amersfoort. Dat was van een Joodse slager. Een meneer Jules Frank. Die heeft tot het moment dat hij gedeporteerd werd naar Westerbork een dagboek bijgehouden. Het is een heel dun dagboekje, maar ondanks dat heb ik zelden zo'n goed beeld gekregen van wat er toen omging, ook in de mensen zelf, qua angst, qua verwachting, teleurstelling. De Gemeentelijke Archiefdienst, heeft gewoon de taak om die oorlog goed gedocumenteerd te bewaren."

De heer Van Maarschalkerweerd denkt er over om ook contacten te leggen met het Ministerie van Oorlog in Canada en in Londen. Hij verwacht dat daar nog veel materiaal is te vinden, vooral op het gebied van luchtfotografie, maar ook van de bevrijding, misschien van de oorlogscorrespondenten en hun fotografen.

Maar vooral hoopt hij dat u eens op de zolder of elders wilt gaan zoeken naar misschien lang vergeten materiaal.

De redactie ondersteunt deze oproep van de gemeentearchivaris van harte. Vandaar het ter beschikking stellen van deze ruimte in ons periodiek.